

Holocaust-herdenking 27 januari 2024

Dames en heren, goedemiddag.

Namens de Gouverneur van de Provincie Limburg, Emile Roemer en namens de voorzitter van de Nederlandse Israëlitische Hoofd Synagoge (NIHS) -Limburg Ernst de Reus, wil ik u danken dat u vandaag hier, in het Provinciehuis, aanwezig bent om in gezamenlijkheid stil te staan bij de Holocaust.

Vandaag herdenken we hier alle Joden, Roma en Sinti die tijdens of na de Tweede Wereldoorlog zijn geïsoleerd, beroofd, gedeporteerd en vermoord als gevolg van alle wandaden begaan tijdens de Holocaust.

Denkend aan de Holocaust vertellen vanmiddag Emile Roemer, Lalla Weiss, Onno Hoes, Ferdinand Grapperhaus en Amara van der Elst wat hun daarbij persoonlijk raakt. Ik hoop dat dit u inspireert om stil te staan bij de slachtoffers van de Holocaust.

De muziek vanmiddag wordt uitgevoerd door Enzo Kok, het Van Gogh trio, Rob Mennen, het Grootseminarie Redemptoris Mater en Roger Moreno en het Gypsy Ensemble.

Het slot van vanmiddag zal bestaan uit een combinatie van muziek en dans, uitgevoerd door Enzo Kok, Soraya Groznik en Kenji Hendriks.

Rondom in de zaal ziet u banieren hangen met daarop het werk van Daniël Heynen “Los van grenzen”. Daniël is een grafisch kunstenaar uit Roermond die in het kader van 80 jaar vrijheid is uitgeroepen tot Kunstenaar van de Vrijheid. Meer informatie over “Los van Grenzen” vindt u op de achterkant van het programmaboekje.

Gisteren vond de Nationale Holocaustherdenking plaats in Amsterdam.

Jaarlijks wordt deze gehouden op de laatste zondag van januari.

De Herdenking vond plaats in het Wertheim park bij het door Jan Wolkers ontworpen Spiegelmonument.

De laatste zondag in januari is gekozen omdat op 27 januari 1945, vandaag 80 jaar geleden, het vernietigingskamp Auschwitz werd bevrijd.

De herdenking in Amsterdam staat in het teken van de meer dan 100.000 vanuit Nederland vermoorde en omgekomen Joden, Roma en Sinti.

Ik wil U meenemen naar een ander moment in januari.

20 januari 1942 om precies te zijn.

Op die dag vond op uitnodiging van *SS Obergruppenführer* Reinhard Heydrich, een conferentie plaats in de villa Marlier aan de Wannsee dicht bij Berlijn.

Het was koud die dag in Berlijn.

Het vroom zo'n 10 graden.

Reinhard Heydrich had binnen de Nazi organisatie de leiding over de Sicherheitsdienst en over de Gestapo.

Een man waar de Reichsführer der SS, Heinrich Himmler, graag een beroep op deed.

Een man, die bij alles wat hij deed, het beste resultaat wilde bereiken.

Met de veroveringen in Europa waren steeds meer Joden en andere, "ongewenste elementen", onder Duits bewind gekomen.

De nazileiding vond dat daar een "oplossing" voor moest komen. Een definitieve oplossing.

Himmler had in Heydrich het volste vertrouwen om tot die oplossing te komen.

In totaal 15 hooggeplaatste Nazi ambtenaren kwamen in de villa Marlier samen.

Heydrich streefde ernaar alle deelnemers aan de conferentie achter zijn voorstel te krijgen.

Een voorstel dat een definitieve oplossing voor het Joodse vraagstuk betekende.

Eine Endlösung der Judenfrage.

Heydrich ging de conferentie in met een panklaar plan.

Alle Joden uit Duitsland en uit de door Duitsland bezette gebieden zouden verzameld, geïsoleerd en vervolgens naar vernietigingskampen gebracht worden om daar op een efficiënte en snelle manier te worden vermoord.

Vervolgens zou crematie van de lijken ervoor zorgen dat van de stoffelijke resten weinig zou overblijven.

Vandaar het gebruik van het woord Holocaust.

Het stamt uit het Oud Grieks.

De letterlijke betekenis is geheel verbrand.

Het blijft moeilijk te bevatten dat de deelnemers aan de conferentie 15 hooggeplaatste Nazi ambtenaren waren waarvan 8 een universitaire opleiding hadden genoten. 2 waren zelfs gepromoveerd.

Het blijft moeilijk te bevatten dat niemand van deze 15 ambtenaren de vraag op tafel bracht dat er toch helemaal geen sprake was van een Joods vraagstuk en dat er dus ook niet naar een oplossing voor dat vraagstuk gezocht hoefde te worden.

Nee.

Onderwerp van de conferentie was alleen maar Heydrich's plan om de Joden, Roma en Sinti efficiënt te vernietigen.

Vernietigen door gebruik van gifgas.

Er kwamen van de andere deelnemers aan de conferentie tegen dit plan alleen maar voorstellen op tafel om in plaats van vernietigen door gifgas te kiezen voor opsluiting van alle Joden of om alle Joden te steriliseren.

Het gaat mijn bevattingsvermogen te boven om me voor te stellen hoe de discussie over Heydrich's voorstel gevoerd is.

Uiteindelijk duurde de conferentie nog geen twee uur.

Toen stond iedereen achter het voorstel van Heydrich.

Tot op de dag van vandaag blijft dit onvoorstelbaar en onbegrijpelijk.

Intelligente mensen die besluiten om medemensen te gaan vermoorden om wie ze zijn en discussiëren hoe dit op de meest kosten efficiënte manier gerealiseerd kan worden.

Een keuze om medemensen op een industriële manier te vernietigen.

Ook de Joden, Roma en Sinti in Limburg zouden de uitkomsten van de Wannsee conferentie aan den lijve ondervinden.

Angst en wanhoop hadden al langer van hen bezitgenomen.

De geruchten die voor 10 mei 1940 vanuit Duitsland kwamen waren zeer verontrustend.

Geruchten die met de komst van de Duitsers alleen maar werden bewaarheid.

Het proces van ontmenselijking werd ingezet.

In media-uitingen werd aangegeven dat “zij” anders zijn en een bedreiging vormen voor “onze” manier van leven.

In de Duitse propagandafilm “Der Ewige Jude” werd het vergelijk met ratten gemaakt.

Vervolgens bemoeilijkten en beperkten talrijke maatregelen, ingesteld door de bezetter, het leven van de Joden, Roma en Sinti.

Verbod om naar een bioscoop te gaan, niet meer wandelen in een park, niet meer naar een gemengde school, niet meer studeren, alleen nog maar naar een Joodse arts.

Het openlijk stigmatiseren door de verplichting om de Jodenster te dragen.

Hoe moet dit voor hen geweest zijn.

Ontmenselijkt en steeds meer geïsoleerd?

Hoe groot moet het gevoel geweest zijn dat men buiten de Limburgse gemeenschap kwam te staan?

Hoe eenzaam moet men zich daardoor gevoeld hebben?

De onzekerheid over de toekomst, de ontreddeing.

Hoe toch invulling te geven aan het dagelijkse bestaan?

Je groothouden voor je kinderen.

Hen vertrouwen geven, tegen beter weten in, dat het niet zo’n vaart zal lopen.

Een overheid die er niet meer voor je is.

Buren die zich van je afwenden.

En dat alles op grond van wie je bent.

Foto’s uit die tijd laten een beeld zien van gewone mensen.

Gewone mensen, met toekomstdromen en verwachtingen van het leven zoals ook wij die vandaag de dag hebben.

Mensen die het naar alle waarschijnlijkheid in Limburg naar hun zin hadden.

Samen met meer dan 100.000 Joden, Roma en Sinti uit Nederland, eindigde hun leven in concentratie- en vernietigingskampen als Bergen-Belsen, Sobibor, Auschwitz-Birkenau, Mauthausen, Treblinka en Theresienstadt.

Naar een ooggetuige:

Bij aankomst in Auschwitz vond selectie plaats.

Mannen en vrouwen werden altijd gescheiden.

Kinderen, ouderen en alle moeders van jonge kinderen moesten zich in één rij opstellen.

Alle overige gedeporteerden werden in twee rijen verdeeld, mannen en vrouwen apart.

Vervolgens passeerde de twee rijen een SS-officier die naar links of rechts wees.

Naar lopen of naar vervoerd worden.

Degene die vervoerd werden gingen gelijk hun dood tegemoet.

Het was een ongeschreven wet van het kamp dat de mensen die hun dood tegemoet gingen tot het laatste ogenblik voorgelogen werden.

Tegen verontruste mannen die meenden dat hun vrouwen en kinderen volledig gescheiden van hen ondergebracht zouden worden werd gezegd dat zij die vrouwen en kinderen elke zondag zouden kunnen opzoeken.

**Vandaag is het onze verplichting bij hen stil te staan en hun
weer op te nemen in onze gemeenschap.**

**Een verplichting die op ons zal blijven rusten, tot in lengte
van jaren.**

Om wie zij waren.

- Einde Muziek Enzo Kok

Intro Emile Roemer

We leven in een democratische rechtstaat. Daarin is vastgelegd dat het de primaire taak van de overheid is de belangen van zijn burgers te beschermen.

Veiligheid, gezondheidszorg, bezit.

Waar was die overheid in de jaren 1940 – 1945 en de jaren na de Tweede Wereldoorlog voor zijn Joodse, Roma en Sinti burgers?

Werd de overheid omstander?

Ik kijk erna, ik zie het wel maar ik draai me om?

Dames en heren, Emile Roemer.

- Muziek Van Gogh Trio

Intro Onno Hoes

Oorlog. Geweld. Onderdrukking. Vervolging.

Het leidt altijd tot slachtoffers.

Slachtoffers met een naam, een gezicht, een familiegeschiedenis.

Kennen we al die slachtoffers persoonlijk?

Nee.

Maar als we ons als samenleving respecteren moeten we stilstaan bij hun leed, hun dood, hun verhaal en hun familiegeschiedenis.

Daarmee wordt het ons verhaal.

Dames en heren, Onno Hoes

- Muziek van Grootseminarie Redemptoris Mater

**Naast de Joden werden ook de Roma en Sinti als “ongewenste elementen” bestempeld.
Ook zij moesten uit de samenleving verwijderd worden.
Op 16 mei 1944 werden 578 Sinti en Roma opgepakt en naar Westerbork overgebracht.
Van deze groep werden 350 personen weer vrijgelaten omdat zij geen Sinti of Roma bleken te zijn of omdat ze een paspoort bezaten van een neutraal of geallieerd land.
247 Sinti en Roma werden uit Westerbork afgevoerd naar Auschwitz-Birkenau.
Slechts 31 van hen overleefden de oorlog.**

Dames en heren, mevrouw Lalla Weiss

- Muziek Roger Moreno en het Gypsy Ensemble**

Dames en heren: Ferdinand Grapperhaus

Dames en heren: Amara van der Elst en Enzo Kok

**Hiermee komt deze Herdenking tot een einde.
Dank voor alle sprekers, om hun gevoelens en gedachten met ons te delen.
Dank voor allen die muzikaal hebben bijgedragen.
Het zorgde voor rust en reflectie.
En dank voor allen hier aanwezig in de zaal.
Door er te zijn hoop ik dat u elkaar steun hebt geboden.**

**Ter finale afsluiting gaan we nu luisteren en kijken naar Enzo Kok, Soraya Groznik en Kenji Hendriks.
Daarna zal Gouverneur Roemer voorgaan naar de Grote Staat voor een informeel samenzijn.**

